

Filosofia de l'art

Jèssica Jaques

Equip docent

Miquel Molins (Prof. Dep. Història de l'art)

Laura Benítez (Dra. en Filosofia, Investigadora independent)

Marina Hervás (Investigadora doctoranda del Departament de Filosofia)

Clara Laguillo (Investigadora doctoranda del Departament de Filosofia)

Valentín Roma (Prof. Dep. Història de l'art)

Andrea Soto (Dra. en Filosofia, Investigadora independent)

Aquesta assignatura coincideix en programa, horaris, avaluació i espai amb la de *Teoria de l'Art*, impartida pel professor Miquel Molins al grau d'Història de l'Art. Això és degut al fet que filosofia i teoria de l'art configuren un continu temàtic i una confluència de territoris acadèmics d'un alt potencial formatiu. Es tracta d'un projecte d'innovació docent en el qual els alumnes del grau de Filosofia i els d'Història de l'Art comparteixen una assignatura al seu primer semestre universitari. Els dos professors imparteixen conjuntament cadascuna de les sessions, atenen els alumnes de les dues assignatures indistintament i comparteixen l'avaluació continua de tots els alumnes. Al curs 2016-7 s'esdevindrà tercera edició d'aquest format. La finalitat és la superació dels límits acadèmics de les disciplines per a la construcció del territori indisciplinat de la *poiesis* artística i de l'estètica aplicada.

L'assignatura és caracteritzada com a una introducció a la Filosofia de l'Art i a la Teoria de l'art, i pretén concretament familiaritzar l'alumne amb el vocabulari, els conceptes, els textos i les imatges fonamentals d'aquests territoris acadèmics. Durant el curs s'analitzaran les principals qüestions i problemes a l'entorn del fet artístic que s'han plantejat i es plantegen els estudiosos, els artistes, els teòrics, els filòsofs o els crítics de l'art.

Objectius

L'objectiu general de l'assignatura és que l'alumne conegui i s'apassioni per la intersecció entre l'art i el pensament i, concretament, la capacitat de l'art per a ser un lloc idoni per a aquest, així com la transitivitat entre el discurs sobre i la pràctica de l'art, que serà allò que anomenem *poiesis*: un *fer* des del *pensar*. És per això que l'assignatura es presenta com a estètica aplicada.

Els objectius específics de l'assignatura són:

1. L'apassionament dels alumnes per les arts i altres pràctiques estètiques
2. Elaboració d'un argumentari i un vocabulari per a comprendre i explicar l'art com a un lloc idoni per al pensament
3. El coneixement d'algunes de les lectures fonamentals per als objectius 1 i 2
4. El coneixement dels períodes fonamentals de la confluència entre art i filosofia, així com les afinitats amb altres formes de coneixement
5. La comprensió d'alguns processos creatius de la confluència entre art i filosofia.
6. El coneixement de les tensions principals entre art, ciència i filosofia
7. La comprensió de l'art com lloc de construcció i destrucció de comunitat
8. Cultiu del sentit estètic dels alumnes com a requeriment per al coneixement i l'obertura del món, així com per la passió per les arts
9. Primeres configuracions de projectes en estètica aplicada
10. Projecció, si s'escau, dels coneixements de l'assignatura als futurs TFG i a altres recerques i projectes de l'estudiant

Els continguts de l'assignatura es divideixen en tres blocs temàtics:

1. Què és l'art? Quan hi ha art?

Temes discursius :

- 1.1. Caracterització del terme "art" i "arts"
- 1.2. Caracterització de l'art i les arts / de les pràctiques estètiques
- 1.3. Caracterització de l'artificiació
- 1.4. La història de l'art i les altres disciplines sobre les arts
- 1.5. Assentament del vocabulari: art, arts, artificiació, relats, aparició, presència, representació.

Temes sobre les lectures:

- 1.6. La ignorància com a forma per al coneixement en general [RANCIÈRE, J., *El maestro ignorante*, cap. 1]
- 1.7. La passió estètica: Eros i el sentit estètic [PLATÓ, *Banquet*: el "Mite de l'Andrògin" i el "Discurs de Diotima"]
- 1.8. La *poiesis* i la *catarsi*: de l'actor-autor a l'espectador [ARISTÒTIL, *Poètica* 1449 b]

2. Què es una obra d'art? Quan un objecte és una obra d'art?

Temes discursius :

- 2.1. La tensió objecte–subjectes artístics (artista-espectador)
- 2.2. Obra (*opus*) d'art, *Work of art*, *Chef d'oeuvre*: la inesgotabilitat
- 2.3. Assentament del vocabulari: l'aparició
- 2.4. Assentament del vocabulari: la representació, el signe i el símbol.
- 2.5. Assentament del vocabulari: Obres de la forma i obres de la performativitat.

Temes sobre les lectures:

- 2.6. El *sapere aude*. Les obres d'art com a formes o performances emancipatòries. [KANT, I., *¿Qué es la Ilustración?*]
- 2.7. La idea estètica i les facultats per a la creativitat [KANT, I., *Crítica de la facultat de jutjar* §§ 46-49]
- 2.8. Inesgotabilitat productiva i receptiva [VALÉRY, P., *Eupalinos o l'arquitecte.*]

3. Què és el món de l'art? Quan es participa del món de l'art?

Temes discursius :

- 3.1. Del relat als relats
- 3.2. Els actors
- 3.3. Criteris / criteri
- 3.4. Interioritat i exterioritat del món de l'art
- 3.5. Relat i relats

Temes sobre les lectures:

- 3.6. El manifest i la temporalitat artística [PICASSO, *Textos sobre art*]
- 3.7. La revolució del relat artístic [FOUCAULT, M., "Las Meninas"]
- 3.8. La filosofia de l'art i la teoria de l'art com a relats emancipadors i indisiplinats [RANCIÈRE, J. *El espectador emancipado*]

El procediment de desenvolupament d'aquests continguts és el que segueix. A cada bloc temàtic li correspon un terç del calendari acadèmic, corresponent aproximadament a vuit sessions. La novena sessió estarà reservada a la prova sobre el bloc temàtic en qüestió. Metodològicament, la assignatura funcionarà en la combinació del discurs i la imatge.

Avaluació

L'avaluació es realitzarà de manera contínua i evolutiva. S'efectuaran tres proves, corresponents a cadascun dels blocs temàtics del programa. En principi i excepte canvis en el dia a dia de la Facultat o força major, els dies de les proves són: 11 octubre, 15 novembre, 15 desembre, a l'aula i l'hora de classe. A cada prova entrarà un bloc temàtic i tres lectures.

Els alumnes que no puguin realitzar alguna (-es) de les proves les duran a terme el dia i l'hora de la reavaluació (gener, encara per determinar per la Facultat), i respectant les limitacions horàries d'aquesta. Tanmateix, es valorarà positivament el seguiment puntual de les proves. La nota final no serà la mitjana de les tres proves, sinó que es farà una valoració final de l'evolució formativa de l'estudiant. Les notes es comunicaran per correu electrònic al correu institucional dels alumnes.

La reavaluació, amb data i lloc fixats per la Facultat, queda reservada als alumnes que no hagin fet alguna -es de les proves en el dia indicat al calendari o que hagin suspès l'assignatura.

La nota de l'alumne serà "no avaluable" quan no s'hagi presentat a la totalitat de les proves sigui al dia indicat al calendari sigui el dia de la reavaluació.

Els criteris d'avaluació seran:

1. La selecció pertinent dels temes a tractar a l'hora de plantejar les principals qüestions de la filosofia de l'art a partir d'una obra o d'un altre tipus de referent estètic
2. La claredat argumentativa
3. La utilització adient del vocabulari vinculat a l'assignatura
4. La manifestació de la comprensió dels continguts proposats a les sessions teòriques
5. La manifestació de la comprensió dels continguts de les lectures obligatòries
6. La correcció de l'estil d'escriptura
7. La capacitat de discussió amb el grup i sobre els textos.
8. L'audàcia en l'apropiació dels continguts (*sapere aude*), és a dir, l'apropiació dels continguts

Tipus: Autònomes

Lectura de textos 30 1,2 RA311, RA042, RA043, RA044, RA188, E02.01, E02.02, E02.03, E03.01, E03.02, E03.03, E03.04, E03.05, E03.06, E03.07, E03.08, E03.09, E03.10, E03.11, E03.12, E03.13, E03.14, E03.15, E03.16, E03.17, E03.18, E03.19, E03.20, E03.21, E03.22, E03.23, E03.24, E03.25, E03.26, E03.27, E03.28, E03.29, E03.30, E03.31, E03.32, E03.33, E03.34, E03.35, E03.36, E03.37, E03.38, E03.39, E03.40, E03.41, E03.42, E03.43, E03.44, E03.45, E03.46, E03.47, E03.48, E03.49, E03.50, E03.51, E03.52, E03.53, E03.54, E03.55, E03.56, E03.57, E03.58, E03.59, E03.60, E03.61, E03.62, E03.63, E03.64, E03.65, E03.66, E03.67, E03.68, E03.69, E03.70, E03.71, E03.72, E03.73, E03.74, E03.75, E03.76, E03.77, E03.78, E03.79, E03.80, E03.81, E03.82, E03.83, E03.84, E03.85, E03.86, E03.87, E03.88, E03.89, E03.90, E03.91, E03.92, E03.93, E03.94, E03.95, E03.96, E03.97, E03.98, E03.99, E03.100

Tipus: Dirigides

Classe Magistral 40 1,6 RA311, RA042, RA043, RA044, RA188, E02.01, E02.02, E02.03, E03.01, E03.02, E03.03, E03.04, E03.05, E03.06, E03.07, E03.08, E03.09, E03.10, E03.11, E03.12, E03.13, E03.14, E03.15, E03.16, E03.17, E03.18, E03.19, E03.20, E03.21, E03.22, E03.23, E03.24, E03.25, E03.26, E03.27, E03.28, E03.29, E03.30, E03.31, E03.32, E03.33, E03.34, E03.35, E03.36, E03.37, E03.38, E03.39, E03.40, E03.41, E03.42, E03.43, E03.44, E03.45, E03.46, E03.47, E03.48, E03.49, E03.50, E03.51, E03.52, E03.53, E03.54, E03.55, E03.56, E03.57, E03.58, E03.59, E03.60, E03.61, E03.62, E03.63, E03.64, E03.65, E03.66, E03.67, E03.68, E03.69, E03.70, E03.71, E03.72, E03.73, E03.74, E03.75, E03.76, E03.77, E03.78, E03.79, E03.80, E03.81, E03.82, E03.83, E03.84, E03.85, E03.86, E03.87, E03.88, E03.89, E03.90, E03.91, E03.92, E03.93, E03.94, E03.95, E03.96, E03.97, E03.98, E03.99, E03.100

Visites a museus i centres artístics 12,3 0,49 RA311, RA042, RA043, RA044, RA188, E02.01, E02.02, E02.03, E03.01, E03.02, E03.03, E03.04, E03.05, E03.06, E03.07, E03.08, E03.09, E03.10, E03.11, E03.12, E03.13, E03.14, E03.15, E03.16, E03.17, E03.18, E03.19, E03.20, E03.21, E03.22, E03.23, E03.24, E03.25, E03.26, E03.27, E03.28, E03.29, E03.30, E03.31, E03.32, E03.33, E03.34, E03.35, E03.36, E03.37, E03.38, E03.39, E03.40, E03.41, E03.42, E03.43, E03.44, E03.45, E03.46, E03.47, E03.48, E03.49, E03.50, E03.51, E03.52, E03.53, E03.54, E03.55, E03.56, E03.57, E03.58, E03.59, E03.60, E03.61, E03.62, E03.63, E03.64, E03.65, E03.66, E03.67, E03.68, E03.69, E03.70, E03.71, E03.72, E03.73, E03.74, E03.75, E03.76, E03.77, E03.78, E03.79, E03.80, E03.81, E03.82, E03.83, E03.84, E03.85, E03.86, E03.87, E03.88, E03.89, E03.90, E03.91, E03.92, E03.93, E03.94, E03.95, E03.96, E03.97, E03.98, E03.99, E03.100

Tipus: Supervisades

intervencions a classe 30 1,2 RA311, RA042, RA043, RA044, RA188, E02.01, E02.02, E02.03, E03.01, E03.02, E03.03, E03.04, E03.05, E03.06, E03.07, E03.08, E03.09, E03.10, E03.11, E03.12, E03.13, E03.14, E03.15, E03.16, E03.17, E03.18, E03.19, E03.20, E03.21, E03.22, E03.23, E03.24, E03.25, E03.26, E03.27, E03.28, E03.29, E03.30, E03.31, E03.32, E03.33, E03.34, E03.35, E03.36, E03.37, E03.38, E03.39, E03.40, E03.41, E03.42, E03.43, E03.44, E03.45, E03.46, E03.47, E03.48, E03.49, E03.50, E03.51, E03.52, E03.53, E03.54, E03.55, E03.56, E03.57, E03.58, E03.59, E03.60, E03.61, E03.62, E03.63, E03.64, E03.65, E03.66, E03.67, E03.68, E03.69, E03.70, E03.71, E03.72, E03.73, E03.74, E03.75, E03.76, E03.77, E03.78, E03.79, E03.80, E03.81, E03.82, E03.83, E03.84, E03.85, E03.86, E03.87, E03.88, E03.89, E03.90, E03.91, E03.92, E03.93, E03.94, E03.95, E03.96, E03.97, E03.98, E03.99, E03.100

Treballs orals i escrits 30 1,2 RA311, RA042, RA043, RA044, RA188, E02.01, E02.02, E02.03, E03.01, E03.02, E03.03, E03.04, E03.05, E03.06, E03.07, E03.08, E03.09, E03.10, E03.11, E03.12, E03.13, E03.14, E03.15, E03.16, E03.17, E03.18, E03.19, E03.20, E03.21, E03.22, E03.23, E03.24, E03.25, E03.26, E03.27, E03.28, E03.29, E03.30, E03.31, E03.32, E03.33, E03.34, E03.35, E03.36, E03.37, E03.38, E03.39, E03.40, E03.41, E03.42, E03.43, E03.44, E03.45, E03.46, E03.47, E03.48, E03.49, E03.50, E03.51, E03.52, E03.53, E03.54, E03.55, E03.56, E03.57, E03.58, E03.59, E03.60, E03.61, E03.62, E03.63, E03.64, E03.65, E03.66, E03.67, E03.68, E03.69, E03.70, E03.71, E03.72, E03.73, E03.74, E03.75, E03.76, E03.77, E03.78, E03.79, E03.80, E03.81, E03.82, E03.83, E03.84, E03.85, E03.86, E03.87, E03.88, E03.89, E03.90, E03.91, E03.92, E03.93, E03.94, E03.95, E03.96, E03.97, E03.98, E03.99, E03.100

Les activitats autònomes estarn formades bàsicament per la lectura de i treball sobre els textos avaluables.

Les activitats dirigides consten de classes magistrals amb una alta incentivació a la participació, així com a visites a museus i centres artístics recomanats a principis de curs i en l'intent que la praxis discursiva acompanyi una praxis artística segons els procediments de l'estètica aplicada.

Les activitats supervisades estan formades per les contribucions als seminaris sobre les lectures i les aportacions a les proves escrites.

Bibliografia

A. Textos avaluable, és a dir: de lectura obligatòria (estan penjats del web <www.grau.esteticauab.org>)

[1] RANCIÈRE, J., *El maestro ignorante*. Barcelona, Laertes, 2003 (1987) (Cap 1)

[2] PLATÓ, *Banquet*. Barcelona, Ed. 62. El "Mite de l'Andrògin" (189e-193e) i el "Discurs de Diotima" (201d-212 b).

[3] ARISTÒTIL, *Poètica* 1449 b

[4] KANT, I., *¿Qué es la Ilustración?*. Barcelona, Paidós, 1989 (1784)

[5] KANT, I., *Crítica de la facultat de jutjar*, §§ 46-49. Barcelona, Ed. 62., 2004 (1790)

[6] VALÉRY, P., *Eupalinos o l'arquitecte*. Barcelona, Quaderns Crema, (1921)

[7] PICASSO, *Textos sobre art* (a manera de *manifest*). En procés de traducció per Jèssica Jaques. S'oferiran als alumnes en el seu estat del moment.

[8] FOUCAULT, M., "Las Meninas" (*Les suivantes*). A *las Palabras y las cosas* (*Les mots et les choses*), Barcelona, Paidós, 1997 (1964 /1966)

[9] RANCIÈRE, J. *El espectador emancipado*. Castellón, Ellago ediciones, 2010 (2008). Cap 1 i 2.

B. Lectures altament recomanades (lectura no avaluable com a tal, no obligatoris)

PLATÓ, *Hippias Major*. Madrid, Gredos. / Lectura bessona recomanada. VALÉRY, P., *Eupalinos o l'arquitecte*. Barcelona, Quaderns Crema, 1983 (1921).

NIETZSCHE, F., *El naixement de la Tragèdia*. Madrid, Alianza Editorial, 1995 (1872).

WILDE, O. *El retrato de Dorian Grey (The Picture of Doran Grey)*. Imaginador, Buenos Aires (1890).

SARTRE, J. P., *Las palabras (Les mots)*. Madrid, Losada 2007 (1963).

YOURCENAR, M., *Memòries d'Adrià*. Barcelona, ed. 62, 2007 (1951)

REZA, Y.. *Arte*. Anagrama 1999 (1994)

RAMIREZ, *Juan Antonio, Ecosistema y explosión de las artes*. Anagrama, Barcelona 1994.

B. Bibliografía secundaria

ARNHEIM, R., *Arte y percepción visual*, Alianza Forma, Madrid, 2002

BARASCH, Moshe, *Teorías del Arte: De Platón a Winckelmann*, Alianza, Madrid, 1991; *Modern Theories of Art, 1: From Winckelmann to Baudelaire*, New York University Press, New York, 1990; *Modern Theories of Art, 2: From Impressionism to Kandinsky*, New York University press, New York and London, 1998.

BOZAL, Valeriano, *Historia de las ideas estéticas I i II*, Historia 16, Madrid 1998; (ed.), *Historia de las ideas estéticas y de las teorías artísticas contemporáneas*. Visor, Madrid, 1996.

CARROLL, N., *Philosophy of Art*. Routledge, 1999.

CASACUBERTA, D., [Nueve escollos para entender la cultura digital](#)
[Enrahonar: Quaderns de filosofia](#), ISSN 0211-402X, [Nº 32-33, 2001](#), pags. 235-244

DAVIS, s., *The Philosophy of Art*. Blackwell, 2006.

DANTO, Arthur C., *El abuso de la belleza. La estética y el concepto del arte*. Paidós, Barcelona, 2005.

DANTO, A., “La obra de arte y el futuro histórico”, *La madonna del futuro*. Paidós, Barcelona, 2003 (2000).

DANTO, Artur, *Las transfiguraciones del lugar común*. Barcelona, Paidós 2002

FISHER, E., *La necesidad del arte*. Barcelona, Nexos, 1993 (1959)

GAUT, B. _LOPES, D. (eds.), *The Routledge Companion to Aesthetics*. Second Edition, Routledge, 2005.

GOMBRICH, E. H., *Breve historia de la cultura*, Ediciones Península, Barcelona, 2004.

GOMBRICH, E. H., *La historia del arte*. Madrid, Phaidon (1950).

GUASCH, Anna Maria (coord.), *La crítica de arte*, Ediciones del Serbal, Barcelona, 2003.

JAQUES, J., “El sentido estético”, *Disturbis 3*
<http://www.disturbis.esteticauab.org/Disturbis234/Disturbis_3.html>

JAUSS, H. R., *Pequeña apología de la experiencia estética*. Barcelona, Paidós, 2002 (1972)

JIMENEZ, M., *¿Qué es la estética?*, Barcelona, Idea Books, 1999.

JIMÉNEZ, J., *Teoría del Arte*, Tecnos, Madrid, 2002.

KELLY, M., (ed.), *Oxford Encyclopedia of Aesthetics*, 1998. 2a edició, 2014.

KIERAN, M., (ed.), *Contemporary Debates in Aesthetics and Philosophy of Art*. Blackwell, 2006.

KRIS, E. i KURZ, O., *La Leyenda del artista*, Ensayos Arte Cátedra, Madrid, 1982.

LAMARQUE, P., – H. OLSEN, H., (eds.), *Aesthetics and the Philosophy of Art. The Analytic Tradition. An Anthology*. Oxford, Blackwell, 2004.

LYNCH, Enrique, *Sobre la belleza*. Anaya, Madrid, 1999.

LEVINSON, J., *Oxford Handbook of Aesthetics*. 2003.

MURRAY, Chris, *Key Writers on art: From Antiquity to the Ninetenth Century*, Routledge, London and new York, 2003; *Pensadores clave sobre el arte: el siglo XX*. Ensayos arte Cátedra, Madrid 2006.

SHINER, Larry, *La invención del arte*, Paidós Estética 36, Barcelona, 2004.

TATARKIEWICZ, E., *Historia de seis ideas*. Madrid, Taurus, 1987 (1976)

VALVERDE, J. M., *Breve historia y antología de la estética*, Barcelona, Ariel.

VILAR, G., *Las razones del arte*. Madrid, Antonio Machado, 2005.

C. Webs

<http://esteticauab.org/home.html>

www.disturbis.net

<https://vimeo.com/instituthumanitatsbcn>

www.museupicasso.bcn.es

<http://fundaciomiro-bcn.org>

<http://www.macba.cat>

www.fundaciotapies.org

www.museoreinasofia.es

www.museodelprado.es

www.tate.org.uk/modern

www.centrepompidou.fr

www.palaisdetokyo.com

www.moma.org

<https://www.edx.org/>

[http://www.canal-u.tv/producteurs/universite de tous les savoirs](http://www.canal-u.tv/producteurs/universite_de_tous_les_savoirs)

<https://www.ted.com/talks>